

Priopćenje za medije

Luxembourg, 26. siječnja 2016.

Postupci kojima je Komisija nastojala riješiti financijsku krizu bili su „općenito nezadovoljavajući”, poručuju revizori EU-a

Prema novom izvješću Europskog revizorskog suda Europska komisija nije bila pripremljena za prve zahtjeve za financijsku pomoć tijekom financijske krize 2008. godine jer su znakovi upozorenja prošli nezapaženo. Revizori su utvrdili da je Komisija unatoč nedostatku iskustva uspješno upravljala programima pomoći kojima su uvedene reforme te su istaknuli niz pozitivnih ishoda. Međutim, utvrdili su i nekoliko problematičnih područja u vezi s „općenito nezadovoljavajućim” postupcima kojima je Komisija nastojala riješiti krizu: postojale su razlike u pristupu zemljama, kvaliteta se kontrolirala u ograničenoj mjeri, praćenje provedbe bilo je nezadovoljavajuće te su postojali nedostaci u pogledu dokumentacije.

„Učinci krize mogu se osjetiti još i danas, a vrijednost programa kreditiranja koji su iz nje proizašli dosegla je milijarde eura”, istaknuo je Baudilio Tomé Muguruza, član Europskog revizorskog suda zadužen za ovo izvješće. „Stoga je prijeko potrebno da učimo iz svojih pogrešaka.”

Revizori su analizirali način na koji je Komisija upravljala financijskom pomoći pruženoj petorima državama članicama – Mađarskoj, Latviji, Rumunjskoj, Irskoj i Portugalu. Utvrdili su da je Komisija uspješno preuzela svoje nove upravljačke dužnosti te navode da se to, s obzirom na vremenska ograničenja, može smatrati postignućem. Kako se kriza širila, Komisija je angažirala sve više svojih stručnjaka i pokrenula suradnju s nizom dionika u predmetnim zemljama. Kasnijim reformama uveden je i bolji makroekonomski nadzor.

U detaljnom revizijskom izvješću ističe se niz važnih pozitivnih ishoda, ali i četiri problematična područja povezana s postupcima kojima je Komisija nastojala riješiti krizu: razlike u primijenjenom pristupu, ograničena kontrola kvalitete, nezadovoljavajuće praćenje i nedostaci u pogledu dokumentacije.

Važni pozitivni ishodi: revizori su istaknuli da su programima ispunjeni njihovi ciljevi. Izmijenjene ciljne vrijednosti deficita većinom su postignute. Strukturni deficiti smanjivali su se, ali različitim tempom. Države članice ispunile su većinu uvjeta navedenih u programima, iako uz određena kašnjenja. Programima su uspješno potaknute reforme. Države su u većini slučajeva nastavile provoditi reforme koje su bile predviđene uvjetima programa te je u četirima državama od njih pet tekući račun uravnotežen brže nego što se to očekivalo.

Razlike u pristupu: revizori su utvrdili nekoliko slučajeva u kojima su se na zemlje u usporedivoj situaciji primjenjivali različiti pristupi. Uvjeti za pružanje pomoći u nekim su programima bili manje strogi zbog čega je

Svrha je ovog priopćenja za medije prenijeti glavne poruke tematskog izvješća koje je usvojio Europski revizorski sud.

Cjeloviti tekst izvješća dostupan je na www.eca.europa.eu.

ECA Press

Mark Rogerson – glasnogovornik

Damijan Fišer – službenik za odnose s medijima

12, rue Alcide De Gasperi - L-1615 Luxembourg

E-adresa: press@eca.europa.eu

Tel.: (+352) 4398 47063

Tel.: (+352) 4398 45410

@EUAuditorsECA

Mob.: (+352) 691 55 30 63

Mob.: (+352) 621 55 22 24

eca.europa.eu

lakše postignuta usklađenost. Tražene strukturne reforme nisu uvijek bile razmjerne poteškoćama u kojima su se zemlje našle ili su se uvelike razlikovale. Ciljne vrijednosti deficita u nekim su zemljama bile fleksibilnije nego što je to dopuštalo gospodarsko stanje u zemlji.

Ograničena kontrola kvalitete: provjere ključnih dokumenata koje su obavljali programski timovi Komisije bile su nedostatne u nekoliko pogleda. Osnovne izračune nije provjerio nitko izvan tima, rad stručnjaka nije bio pomno nadziran, a postupak provjere nije na odgovarajući način evidentiran.

Nezadovoljavajuće praćenje: Komisija se koristila ciljnim vrijednostima deficita na obračunskoj osnovi. Mjera u kojoj su one postignute može se pratiti tek nakon određenog vremena. Njima se jamči usklađenost s postupkom u slučaju prekomjernog deficita, no kada se treba donijeti odluka o nastavku programa, Komisija ne može sa sigurnošću odrediti je li država članica uistinu ostvarila ciljne vrijednosti deficita.

Nedostatci u pogledu dokumentacije: Komisija se koristila postojećim i relativnom složenim alatom za predviđanja koji se temelji na proračunskim tablicama. Dokumentacija nije bila sastavljena tako da se omogući evaluacija ranije donesenih odluka. Dostupnost dokumenata poboljšala se, ali su neki ključni dokumenti nedostajali čak i za najnovije programe. Uvjetima u memorandumima o razumijevanju nije se uvijek vodilo dovoljno računa o općim uvjetima gospodarske politike koje je odredilo Vijeće.

Europski revizorski sud preporučio je da bi Komisija trebala:

- uspostaviti okvir na razini svih institucija koji bi omogućio brzu mobilizaciju osoblja i stručnjaka u slučaju potrebe za programom financijske pomoći
- provoditi sustavniju kontrolu kvalitete nad postupkom predviđanja
- poboljšati vođenje evidencije i posvetiti pozornost vođenju evidencije prilikom provjere kvalitete
- voditi računa o tome da se provode odgovarajući postupci provjere kvalitete upravljanja programima i njihova sadržaja
- uvrstiti u memorandum o razumijevanju varijable koje može prikupiti u kratkom roku
- razlučiti koji su uvjeti važni i usmjeriti se na zaista važne reforme
- formalizirati međuinstitucijsku suradnju s drugim partnerskim institucijama koje sudjeluju u provedbi programa
- povećati transparentnost postupka upravljanja dugom
- dodatno analizirati ključne aspekte prilagodbi koje su zemlje provele nakon zaključenja programa.

Tematsko izvješće br. 18/2015: „**Financijska pomoć pružena zemljama u poteškoćama**” dostupno je na 23 jezika EU-a. Napomena za urednike nalazi se na poleđini.

Napomena za urednike

U Europi je 2008. godine izbila financijska kriza koja je dovela do krize javnog duga. Krizu javnog duga uzrokovao je niz raznih čimbenika, među ostalima slab nadzor nad bankama, loše fiskalne politike i poteškoće u kojima su se našle velike financijske institucije (i slijedom toga troškovi sanacije koje je snosila javnost). Kriza je pogodila države članice EU-a u dva vala, zahvativši prvo 2008. i 2009. godine države izvan europodručja, a potom i samo europodručje. Ukupno osam država članica EU-a bilo je prisiljeno zatražiti makrofinancijsku pomoć, a to su bile Mađarska, Latvija, Rumunjska, Irska, Portugal, Grčka, Španjolska i Cipar.

Opseg revizije

U tematskom izvješću br. 18/2015 „Financijska pomoć pružena zemljama u poteškoćama” ispituje se je li Komisija na odgovarajući način upravljala programima financijske pomoći. U okviru revizije postavljena su sljedeća pitanja: (i) Jesu li sve veći fiskalni rizici pravodobno uočeni? (ii) Jesu li postupci dovoljno dobro osmišljeni da u velikoj mjeri doprinesu odlukama u vezi s programima? (iii) Je li se Komisija zaduživala po najboljim mogućim kamatnim stopama i u skladu s najboljom praksom izdavanja dužničkih vrijednosnih papira? (iv) Jesu li postignuti glavni ciljevi programa financijske pomoći?

Revizijom nisu obuhvaćene odluke koje su donesene na političkoj razini EU-a. Nisu uzeti u obzir ni protučinjenični scenarij koji ne uključuje financijsku pomoć ni mogućnosti rješavanja krize na druge načine. Također nije obavljena ni procjena održivosti duga niti izgleda za otplatu kredita. Revizija nije obuhvaćala evaluaciju toga je li Vijeće odabralo najprikladnije ciljne vrijednosti deficita i strukturne uvjete za rješavanje krize. Pri reviziji suradnje Komisije i partnerskih institucija nije procijenjeno je li njihovo sudjelovanje bilo utemeljeno.

Mađarska

Početak listopada 2008. propast banke Lehman Brothers dovela je do porasta nesigurnosti među ulagačima. To je dovelo do rasprodaje državnih vrijednosnih papira, neuspjele dražbe obveznica i nagle deprecijacije valute. Stres na deviznim tržištima doveo je do pritiska na likvidnost banaka koje su se suočavale s poteškoćama pri obnovi valutnih ugovora o zamjeni. Mađarsku je na traženje financijske pomoći potaknula zabrinutost oko toga da će se zbog sve veće panike tržišni mehanizmi poremetiti u tolikoj mjeri da će uzrokovati naglo smanjenje tamošnjeg kapaciteta za vanjsko financiranje.

Latvija

Tijekom triju mjeseci prije traženja pomoći depoziti su pali za 10 %. Uzrok je bio naglo povlačenje sredstava iz banke Parex koja je ostala bez više od četvrtine svojih depozita, što je dovelo do ozbiljnih problema s likvidnošću. Istodobno su službene pričuve smanjene za gotovo 20 % jer je središnja banka prodala strane valute kako bi očuvala vezani tečaj. Vlada se odlučila uključiti u studenome 2008. godine te je nacionalizirala banku Parex. U prosincu je uvela ograničenja za podizanje depozita iz banke. Tamošnji predsjednik vlade izjavio je da je financijska pomoć Latviji bila potrebna iz triju razloga: radi upravljanja bankom Parex, financiranja proračunskog deficita i stabiliziranja financijskog tržišta. Sve veća zabrinutost oko latvijskog financijskog sustava i vanjskog duga dovela je do krize bilance plaćanja i bankarske krize.

Rumunjska

Početak svjetske financijske krize 2008. godine doveo je do velikog opterećenja domaćih financijskih tržišta i

bankarskog sustava. Ograničen je pristup vanjskom financiranju zbog čega su kamatne stope naglo porasle. Usporenje tokova kapitala dovelo je do znatne deprecijacije tečaja (više od 15 %), čime je umanjena kvaliteta imovine, a bankovne bilance dodatno su pogoršane. Središnja banka intervenirala je kako bi stabilizirala rumunjski leu. Kreditni rejting Rumunjske pao je na niži od investicijskog ranga, što je dovelo do povećanja premije rizika i troškova zaduživanja. Državni prinosi porasli su na 9 %. U kontekstu sve veće nesklonosti riziku, povećanog pritiska na devizni tečaj i sve veće ograničenosti pristupa tržištu obveznicama za javno zaduživanje, rumunjske vlasti podnijele su u ožujku 2009. zahtjev za financijsku pomoć.

Irska

Od kraja 2007. povjerenje ulagača u sektor nekretnina u Irskoj nestalo je zbog zabrinutosti oko prezasićenosti tržišta i nerealno visokih cijena. Irska se stoga suočila s dva problema: naglim padom cikličnih prihoda povezanih s gradnjom te neočekivanom pojavom velikih gubitaka u domaćem bankovnom sustavu. Irska je u razdoblju 2008. – 2010. poduzela opsežne mjere kako bi ojačala svoj bankarski sektor. Izdala je državna jamstva za obveze domaćih banaka. U bankarski sektor uložila je kapital u vrijednosti od više od 20 % BDP-a. Državna agencija za upravljanje imovinom preuzela je krizom pogođenu imovinu banaka predviđenu za ulaganja u zemljišta i nekretnine. Međutim, obveze vlade prema financijskom sektoru dovele su do porasta razlika u prinosu na državne obveznice do nepamćenih visina, kao i do znatnog smanjenja pristupa tržištu za tu zemlju.

Portugal

Razdoblje prije zahtjeva za financijsku pomoć obilježile su nepovoljne razvojne promjene u javnim financijama te sve lošiji gospodarski izgledi. To je dovelo do smanjenja povjerenja i sve većih tržišnih pritisaka na dug u Portugalu, što je još više došlo do izražaja u kontekstu nepovoljnih promjena na tržištu državnih obveznica u europodručju. Kako se ograničavao pristup tržištu, vlada je sve češće posezala za izdavanjem vrijednosnih papira na kraći rok i drugim vrstama financiranja (kao što je privatni plasman, sindiciranje i bitna količina kratkoročnog financiranja iz domaćih banaka). Početkom svibnja 2011. razlika u portugalskom prinosu na desetogodišnje njemačke obveznice *Bund* porasla je na 650 baznih bodova. Uslijed sve nepovoljnijih ocjena koje su agencije za kreditni rejting davale njegovim državnim obveznicama Portugal se više nije mogao samostalno refinancirati po stopama koje bi omogućile dugotrajnu fiskalnu održivost.

Grčka

Pomoć koju je EU tijekom krize pružio Grčkoj obradit će se u okviru dvaju posebnih tematskih izvješća Europskog revizorskog suda. Prvo obuhvaća procjenu toga je li tehničkom pomoći koju je Komisija koordinirala ostvaren pozitivan doprinos provedbi programa i procesu reformi u Grčkoj te će biti objavljeno u prvom tromjesečju 2016. godine, nakon čega će uslijediti drugo izvješće koje obuhvaća procjenu izrade, praćenja i rezultata programa gospodarske prilagodbe za Grčku.